

Тема: «Калина – символ України».

Мета.

Навчальна: познайомити вихованців із символічним значенням калини в українській народній творчості та національних традиціях; узагальнити і розширити знання дітей про народний символ України – калину, навчити малювати гілочку калини.

Розвиваюча: розвивати комунікативні здібності, вміння робити висновки, відстоювати власні бачення і рішення своєю думкою; розвивати пізнавальний інтерес до обрядів, звичаїв Батьківщини.

Виховна: виховувати у дітей глибокі почуття любові до рідної землі, її культури, побуту, символів і звичаїв. Пробуджувати пізнавальні інтереси до історії української нації, бажання примножувати родинні традиції, берегти свою національну символіку та культуру. Виховувати почуття патріотизму, турботливого ставлення до природи.

Обладнання: гілочка калини, малюнки калини у різні пори року, комп'ютер.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

Щоб день хороший розпочати ,
Треба друзів привітати .
Треба разом привітатись:
Добрий день!
Дружно й радісно сказати:
Добрий день!
Вліво, вправо поверніться ,
Одне одному всміхніться:
Добрий день!

II. Актуалізація опорних знань.

Діти, відгадайте загадку і ви дізнаєтеся, про що буде йти мова на занятті.

За хатою у садочку, у зеленому віночку ,
У червоному намисті дівчинонька чепуриться.
І збігаються всі діти, щоб на неї подивитися.
За намисто кожен смик та й укине на язык. (Калина)

III. Мотивація навчальної діяльності вихованців.

"Хто не знає свого минулого, той не вартий щасливого майбутнього", — писав відомий український поет Максим Рильський. І це справді так. Кожний народ має свої святині, свої символи, опоетизовані образи дерев, квітів, рослин, птахів, тварин.

Упродовж багатьох віків з покоління в покоління люди зберігали і примножували традиції українського народу, його довічні символи, серед яких одне з почесних місць займають рослини. Калина, верба, тополя, дуб, чорнобривці, мальви, барвінок, червона рута, волошки... Вони віддавна уособлюють красу України, духовну міць її народу, засвідчують любов до рідної землі.

Наша Україна — край мальовничий. Дивовижна природа рідного краю знайшла відображення в народних обрядах, традиціях, у нашій історії і творчості. Так, синій вічнозелений барвінок вважають символом життя, плачучу вербу — символом тяжкої жіночої долі, соняшник відображує тепло й сонце. Але, мабуть, немає в нашому краї рослини, яку шанували б більше за пишну, червону калину.

IV. Повідомлення теми й мети заняття.

Тема нашого заняття — «Калина — символ України». Сьогодні я розкажу вам про те, як калина пов'язана з традиціями нашого народу, про те, що вона уособлює в народних повір'ях, переказах, загадках, прислів'ях. Ми згадаємо вірші, легенди та пісні, присвячені калині.

Наша мета — дізнатися про символічне значення калини для українського народу. Адже кожному, хто любить свою Батьківщину, варто цікавитися й пишатися його звичаями, робити все, щоб вони зберігалися, як дорогоцінний скарб, і переходили від покоління до покоління.

V. Сприйняття та засвоєння гуртківцями нового матеріалу.

Бесіда «Символічне значення калини»

Калина... У будь-яку пору року цей кущ дивує нас: влітку — пишною кучерявою зеленню, восени — барвистим листям та намистечком ягід; взимку вони на фоні снігу червоніють, мов кров, приваблюючи пернатих гостей — птахів, які ніколи не знехтують поживитися смачними калиновими плодами.

В українському народі калину шанували з прадавніх часів. Калина для наших пращурів уособлювала рідний край, рідну домівку. Калинові грона вишивали на рушниках, сорочках, скатертинах. Коли козак вирушав у дорогу, мати неодмінно напувала його калиновим чаєм та давала із собою хліб з калиною. Раніше не було в селах такої хати, біля якої не росла б пишна калина. Навесні дівчата прикрашали коси калиновими квітами. А коли достигали калинові ягоди, їх вішали попід стріхою. Йдеш селом, а хата неначе в коралах, червоніють густими намистинками до пізніх заморозків.

В Україні існував гарний звичай: коли в сім'ї народжувалася дівчинка — обов'язково саджали кущ калини біля хати, щоб була вродливою.

Весільний коровай теж не обходився без калини: калинове гроно мало лежати на короваї як символ вірності й кохання.

Калину дбайливо охороняли. Нестерпне знуцання над нею вкривала людину ганьбою. І це зрозуміло: адже калина уособлювала саме життя. Іноді калину вважали символом крові, вогню, сонця. Здавна вважалося, що вона пов'язує світ мертвих зі світом живих. Отже, про калину можна говорити і як про символ єднання народу: живих із тими, що відійшли в потойбіччя, і тими, котрі ще чекають на своє народження.

Червону калину шанували й за її цілющі властивості. Дотепер ця рослина популярна в народній медицині як лікарська, що здатна зцілювати від багатьох застудних хвороб, регулювати тиск, очищати кров.

Запитання і завдання до дітей.

- Яке враження справляє на вас калина?
- У яку пору року калина подобається вам найбільше? Чому?
- Які українські народні традиції пов'язані з калиною? Розкажіть про них.
- Доведіть, що калина не тільки красива, але й корисна.
- Продовжіть речення: «Калина — це символ...»

Інформаційна хвилинка.

А зараз послухаємо легенди

Легенда про калину.

То було давним –давно . В одному селі жила дуже красива дівчинка , яку звали Калиною . Її любили люди за добре серце . Одного разу на село напали вороги . Жителі села встигли сховатися в байраку . Тільки Калинка лишилася в селі. Татари наказали дівчинці показати, де сховалися всі , щоб узяти людей у полон. Калина завела загарбників у дрімучий ліс.

Зблиснула шабля, загинула хоробра дівчинка, але й вороги не знайшли вороття. Там, де розбризкалась дівоча кров, вирости калинові кущі. Укрилися кущі білим цвітом, а коли осипався цвіт, заблищали на кущі ягоди, а в кожній ягідці –зернятко, як маленьке сердечко .

Якого кольору ягоди калини ?

Чому ?

На що схоже зернятко ягідки ?

Не видумана історія про калину.

Біля села був бій . Нашим воїнам довелося відступати. Двоє поранених бійців не могли йти , і люди сховали їх за селом у рівчаку під кущами калини. Калинові кетяги закрили бійців , як мати дочок . Фашисти по всьому селу шукали їх , але так і не знайшли . Поки вороги були в селі , діти непомітно носили воїнам їжу , прикладали зілля до ран, а коли фашисти пішли забрали їх до хати. Бійці одужали . Всім селом проводжали їх у новий бій з ворогами. Підійшли солдати до калини і низько вклонились їй,

як рідній матері. Адже вона врятувала їм життя.

Калинове гроно

У давні часи калина не скрізь росла-родила. Довго доводилось людям шукати калинові грона лісами й полями, горами й долами, болотами та ярами. Навіть на кам'яних скелях шукали, та рідко хто знаходив.

А кому щастило зірвати дозрілі ягоди, той ніс їх у свою домівку, і вже тоді в тій хаті завжди був спокій, радість, достаток і талант усій родині. Потім калина розповсюдилась по всій Україні, перестала бути дивом, і її грона майже втратили свою дивовижну дію, хоч люди все одно любили калину і за красу, і за цілющі властивості. Лише на Довбушевій скелі, у неприступних місцях, збереглася чудодійна калина.

Одного разу ішов вівчар з отарою попри високу і стрімку скелю Довбуша. Задивився на її вершину, а звідти червоним блиском сонячного променю вдарило юнакові в очі. Приклав руку до чола, прикриваючи дашком долоні очі, помітив — зі скелі звисають налиті соком грона червоної калини. Чув хлопець від старих людей: хто знайде калинові грона на скелі Довбушевій, той горя не знатиме, а щастя матиме на все життя.

Забувши про все на світі з тих радощів, кинув він хазяйські вівці й пішов добувати грона. Та ледь дійшов до половини скелі, як зірвалася брила разом із ним. Загула-загриміла донизу. Вівчар знепритомнів. А коли прийшов до пам'яті, вже нічого не міг бачити, окрім темної ночі... Осліп бідолашний. Отаке-то. Не кожному ті грона даються до рук.

Запитання і завдання до тексту.

- Про які часи розповідає нам легенда?
- Чому за легендою раніше було не так просто знайти калину?
- Навіщо люди намагалися знайти калинові ягоди?
- Розкажіть, який випадок трапився з вівчарем.
- Чому, на вашу думку, калин не дозволила хлопцеві зірвати свої ягоди?

Легенда про лікарські властивості рослини.

Жили собі мати і донька. Була донька дуже гарна і вміла людей лікувати. Одного разу Калинка у степу зілля збирала, там побачив її пан і хотів собі за жінку взяти. Втікала Калинка скільки сили мала, аж ось попереду річка, а далі вже і бігти нікуди. Вилізла Калинка на вербу, стрибнула у воду і втопилася. Кожного дня приходила на берег стара Килина - тужила за дочкою. Вросли у берег ноги старенької міцним корінням, руки стали вітами гнучкими, а серце перетворилося на калинові ягідки, що щедро дарує калина людям і пташкам, по сей день людей лікує.

Гра «Так – Ні»

Зіграти хочеться мені із вами, друзі, в «Так» чи «Ні»?

Я вам питання задаю, готуйте ж відповідь свою.

- 1 . Жили собі мати й донька ? (Так).
- 2 . Донька не вміла людей лікувати ? (Ні).
- 3 . Погодилася Калинка стати жінкою пана ? (Ні) .
- 4 . Калинка стрибнула у воду і втопилася. (Так) .

5 .Стара Килина кожного дня приходила на берег. (Так) .

6 . Калина нікому не дає своїх ягід. (Ні).

Легенда про калину.

Дівчина Килина збирала у лісі ягоди і раптом побачила, що вороги - татари йдуть до села. Побігла вона у село і попередила односельців. Сміливо кинулись до бою козаки, але в багато разів більше було ворогів - спалили село, а Килину - дівчину-красуню у полон взяли. За те, що оповістила село, відтяли їй голову, і виріс на тому місці чудо-кущ, що за ім'ям дівчини Калиною нарекли. Люблять і пам'ятають люди Килину, а калина стала своєрідною пам'яткою про рідну землю, оберегом українців.

VI. Закріплення вивченого матеріалу.

Рефлексія

Вихованцям пропонується намалювати калину, спираючись на попередньо прослуханий матеріал і власні враження. Діти можуть зобразити калину на свій розсуд (у природному середовищі, її гілочку, калинові грона на короваї тощо).

Вони можуть виконувати роботу під тихе звучання народних пісень, у текстах яких згадується калина («Ой є в лісі калина», «Ой там у лісі калина», «Чи я в лузі не калина була» тощо).

По завершенні малюнку бажані діти можуть представити свої роботи, прокоментувавши їх зміст.

Діти з педагогом влаштовують виставку малюнків «Червона калина — радість України».

VII. Підведення підсумків заняття

Ось така вона — калина: символічна й прекрасна, мила й дорога серцю кожного українця, оспівана в народних піснях і легендах, шанована нашими звичаями й традиціями. Радує нас вона в будь-яку пору, коли росте кучерявим кущем біля річки чи в лузі; коли її червонясті ягідки прикрашають коровай чи вишиванку...

Шануйте ж ви калину, як шанували її наші прашури, бережіть її, саджайте, плекайте і вживайте калинові плоди, щоб бути здоровими та міцними!

Діти! Пам'ятайте, що у злих, недобрих людей калина не росте, а тільки у щирих, добрих. Так будьте добрими і чуйними, посадіть біля своїх осель калину. Бережіть калину, шануйте! Бо червона калина є символом нашої рідної неньки України.